

KRZYSZTOF ORZESZYNA

WŁADZA WIKARIUSZA BISKUPIEGO
WEDŁUG KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO Z 1983 ROKU

WPROWADZENIE

Nowy Kodeks Prawa Kanonicznego, promulgowany przez papieża Jana Pawła II 25 stycznia 1983 r., upoważnia biskupa diecezjalnego do powoływania nowych współpracowników w Kościele partykularnym w formie wikariuszy biskupich.

Potrzeba dowartościowania pozycji biskupów pomocniczych w strukturze Kościoła partykularnego oraz troska o sprawny zarząd diecezją sprawiły, że urząd wikariusza biskupiego obok wikariusza generalnego znalazł swoje stałe miejsce w Kodeksie.

Według kan. 406 biskup diecezjalny winien mianować biskupa pomocniczego wikariuszem generalnym lub przynajmniej wikariuszem biskupim. Nie może zaistnieć taka sytuacja, w której biskup pomocniczy pozostawałby bez jednego z tych urzędów. Biskup diecezjalny jest zobligowany przez prawo, aby biskupowi pomocniczemu powierzyć urząd wikariusza generalnego lub wikariusza biskupiego.

Wikariusze generalni i wikariusze biskupi partycypują we władzy biskupa diecezjalnego w kierowaniu diecezją. Istnieje więc potrzeba wyjaśnienia natury władzy wikariusza biskupiego w relacji do władzy biskupa diecezjalnego i wikariusza generalnego.

I. WŁADZA WIKARIUSZA BISKUPIEGO

Kan. 479, § 2 stanowi, iż „wikariuszowi biskupiemu przysługuje na mocy prawa ta władza, o której [mowa] w § 1”, czyli władza wykonawcza, jaka przysługuje wikariuszowi generalnemu.

A. Natura władzy wikariusza biskupiego

Kodeks w kan. 479, § 2 wyraźnie stwierdza, że władza wikariusza biskupiego ma charakter władzy zwyczajnej. Ponieważ jednak dla każdego wikariusza biskupiego biskup diecezjalny musi jej zakres dokładnie określić, występuje tutaj władza zwyczajna, której charakter jest bardzo zbliżony do władzy delegowanej¹.

W Kościele władza rządzenia z istoty swojej jest jednolita i pełna. Pełnia władzy w Kościołach partykularnych przysługuje biskupom diecezjalnym², obejmując trzy funkcje: ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą (kan. 135, § 1). Wikariusz biskupi ma udział we władzy wykonawczej.

Zadaniem władzy wykonawczej jest troska o wprowadzenie w życie przepisów ustawy oraz czuwanie nad przebiegiem wprowadzania w życie tychże przepisów za pomocą właściwych środków administracyjnych i odpowiedniej organizacji urzędów. Wikariusz biskupi – stosownie do kan. 31 CIC/1983 r. – może więc wydawać ogólne dekrety wykonawcze, które określają stosowanie i zachowanie prawa.

Urząd ten nie powinien być łączony z urzędem wikariusza sądowego. Ten ostatni bowiem stanowi jeden trybunał z biskupem diecezjalnym i powinien być oddzielony od urzędu wikariusza generalnego, chyba że niewielki obszar diecezji lub mała liczba spraw zalecają inaczej (zob. Kan. 1420, § 1)³. Na zasadzie analogii możemy wnioskować, że prawodawca zabrania także łączenia urzędu wikariusza biskupiego z urzędem wikariusza sądowego, podobnie jak to czyni w wypadku wikariusza generalnego. Zdaniem W. Aymans'a, należało pomyśleć o wprowadzeniu przepisu ustalającego, że urzędy wikariusza biskupiego i wikariusza sądowego są niemożliwe do pogodzenia⁴.

¹ W. A y m a n s, *Biskupia postuga rządzenia Kościołem partykularnym. O władzy biskupiej i jej wykonywaniu w świetle KPK*, Kościół i Prawo, t. VI, Lublin 1989, s. 35.

² Zob. kan. 391.

³ J. A. A l e s a n d r o, *The internal ordering of particular Churches (cc. 460-572). Vicars General and Episcopal Vicars (cc. 475-481)*, w: *The Code of Canon Law. A text and commentary*, red. J. A. Coriden, T. J. Green, D. E. Heintschel, New York 1985, s. 389-390.

⁴ Dz. cyt., s. 34.

1. Władza zwyczajna wikariusza biskupiego

Kan. 479 § 2 stanowi: „wikariuszowi biskupiemu przysługuje na mocy prawa ta sama władza”, która przysługuje wikariuszowi generalnemu.

To znaczy, że wikariusz biskupi ma władzę zwyczajną, ale zastępczą. a) Władza rządzenia jest zwyczajna (*potestas regiminis ordinaria*), jeśli mocą samego prawa jest złączona z jakimś urzędem⁵. b) Władza zwyczajna jest zastępcza (*vicaria*)⁶, jeśli władzę wykonuje się na podstawie własnego urzędu, lecz w imieniu drugiego⁷. Władza wikariusza biskupiego jest zwyczajna, ponieważ jest złączona z urzędem. Władza ta jest zastępcza, gdyż jest wykonywana w imieniu biskupa diecezjalnego⁸.

Należy zatem powiedzieć, iż wikariusz biskupi ma zwyczajną, zastępczą władzę wykonawczą w odniesieniu do dziedziny, która została mu powierzona⁹. Wikariusz biskupi jest więc ordynariuszem.

2. Władza delegowana wikariusza biskupiego

W świetle kan. 131, §1 władza rządzenia jest delegowana (*potestas regiminis delegata*), jeśli została udzielona osobie nie za pośrednictwem urzędu. Kto twierdzi, że jest delegowany, ma obowiązek udowodnić fakt udzielenia delegacji (kan. 131, § 3).

Jeśli wikariusz biskupi działa w ramach kompetencji powierzonych z racji sprawowanego urzędu, jego władza jest zwyczajna podobnie jak władza wikariusza generalnego w analogicznym wypadku. Jednak jeśli biskup diecezjalny na mocy specjalnego mandatu powierzy wikariuszowi biskupiemu prowadzenie pewnych spraw, które nie są przynależne do jego urzędu, wtedy jego władza będzie delegowana.

⁵ Zob. kan. 131, § 1; A. V i a n a, *De curia dioeclesana. Comentario*, w: *Comentario exegetico al código de derecho canónico*, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. II, Pamplona 1996, s. 1064.

⁶ Zob. kan. 131, § 2.

⁷ T. P a w l u k, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Zagadnienia wstępne i normy ogólne*, t. I, Olsztyn 1985, s. 293-295.

⁸ A. V i a n a, *Organización del gobierno en la Iglesia según el derecho canónico latino*, Pamplona 1995, s. 244.

⁹ P. U r s o, *La struttura interna delle Chiese particolari. I Vicari generali ed episcopali*, w: *Il Diritto nel ministero della Chiesa. Il popolo di dio stati e funzioni del popolo di Dio Chiesa particolare e universale la funzione di insegnare* (libri II e III del Codice), praca zbiorowa, Roma 1990², s. 419; A l e s a n d r o, *The internal ordering*, s. 389; A. P e r e z D i a z, *Los vicarios generales y episcopales en el Derecho Canónico actual*, Roma 1996, s. 257.

Wykonując władzę delegowaną należy trzymać się granic zlecenia. Delegowany przez biskupa diecezjalnego wikariusz biskupi działa nieważnie, jeśli przekracza granice udzielonego mu upoważnienia w odniesieniu czy to do rodzaju spraw, czy też osób (zob. kan. 133, § 1).

Prawodawca kodeksowy w kan. 462, §2 wyraźnie mówi o możliwości delegowania wikariuszowi biskupiemu kompetencji do przewodniczenia sesji synodalnej. Chodzi o delegację *ad actum*. Jeśli ją otrzymał, jego władza wykonawcza jest taka sama, jak władza wykonawcza biskupa diecezjalnego. Jest naturalne, że to właśnie wikariusze generalni i wikariusze biskupi zostali podkreśleni przez prawo w tym miejscu. Oczywiście jest mało ważne, czy oni są biskupami, czy nie. Poza tym przypadkiem są oni zwykłymi członkami synodu (kan. 463, § 1, 2)¹⁰.

B. Zakres władzy wikariusza biskupiego

Zakres kompetencji organów biskupiej władzy zastępczej, a więc również wikariusza biskupiego, może być określany według trzech kryteriów: terytorialnego, personalnego, rzeczowego.

1. Zakres władzy wikariusza generalnego powinien obejmować terytorium całej diecezji (kan. 475, § 1). Natomiast zakres władzy wikariusza biskupiego może być ograniczony do części diecezji, np. do terytorium kilku dekanatów w diecezji. Zawężenie to powinno być dokonane w akcie nominacji wikariusza biskupiego.

2. Kompetencje pomocniczego organu władzy mogą być ograniczone pod względem personalnym, czyli do pewnej kategorii wiernych wchodzących w skład danego Kościoła partykularnego, np. w diecezji, w której obok wiernych obrządku łacińskiego istnieją wierni obrządku wschodniego, biskup ma zaradzić ich duchowym potrzebom przez ustanowienie dla nich specjalnego wikariusza biskupiego (kan. 383, § 2¹¹). Podobnie, gdy chodzi o wiernych określonej narodowości w diecezji wielonarodowej, czy też wiernych należących do innej grupy społecznej, np. osoby zakonne.

3. Zazwyczaj kryteria terytorialne i personalne są stosowane łącznie z kryterium rzeczowym, czyli określoną dziedziną spraw powierzonych kompetencji danego organu.

¹⁰ R. P a g é, *Les Eglises particulières. Leurs structures de gouvernement selon le Code de droit canonique de 1983*, t. I, Montréal 1985, s. 51.

¹¹ Kan. 383, § 2. Jeśli biskup diecezjalny ma w swojej diecezji wiernych odmiennego obrządku, niech stara się zaradzić ich duchowym potrzebom przez posługę kapłanów lub tworzenie parafii obrządkowych czy przez wikariusza biskupiego.

Precyzyjność w określaniu kompetencji lub zadań jest warunkiem prawidłowego ich funkcjonowania, zapobiega powstawaniu konfliktów kompetencyjnych i gwarantuje efektywność rezultatów ich działalności¹². Zdaniem J. Sanchez y Sanchez te trzy kategorie kompetencji wikariusza biskupiego wymienione w kan. 476 funkcjonują w wielu diecezjach. Rezultat prac wikariuszy w tych dziedzinach jest bardzo różny. Coraz częściej zakres władzy wikariusza biskupiego w odniesieniu do określonej części terytorium jest poszerzany o inny zakres spraw¹³.

1. Uprawnienia habitualne i wykonywanie reskryptów

W myśl kan. 479, § 3 wikariuszowi biskupiemu przysługują uprawnienia habitualne udzielone biskupowi diecezjalnemu przez Stolicę Apostolską oraz władza wykonywania reskryptów Stolicy Apostolskiej z wyjątkiem wypadków, w których co innego zostało wyraźnie zastrzeżone lub władza wykonania reskryptu została udzielona ze względu na osobiste przymioty biskupa diecezjalnego¹⁴.

Zatem kan. 479, § 3 dotyczy najpierw kompetencji, które na mocy prawa kodeksowego nie należą do urzędu biskupa diecezjalnego, ale które zostały mu powierzone na stałe przez akt kompetentnej władzy, jaką jest Stolica Apostolska. Są to uprawnienia habitualne oraz uprawnienie do wykonywania reskryptów.

II. USTANIE WŁADZY WIKARIUSZA BISKUPIEGO

W kan. 481 prawodawca podaje przyczyny ustania władzy wikariusza biskupiego. Z jednej strony ustanie władzy wikariusza biskupiego jest związane z warunkami habitualnymi każdej funkcji: upływ czasu zlecenia, zrzeczenia się i usunięcia z urzędu. Z drugiej strony – jest bezpośrednią konsekwencją wynikającą ze szczególnej natury prawnej urzędu wikariusza biskupiego

¹² J. K r u k o w s k i, *Administracja w Kościele. Zarys kościelnego prawa administracyjnego*, Lublin 1985, s. 89-90; t e n ż e, *Struktura kurii diecezjalnej według nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego, Kościół i Prawo*, t. VI, Lublin 1989, s. 47.

¹³ J. S a n c h e z y S a n c h e z, *Commentateur de l'Université de Salamanque*, livre II, can. 469-514, w: *Code de Droit Canonique annoté*, red. L. de Echeverria, Paris 1989, s. 298.

¹⁴ K r u k o w s k i, *Struktura kurii diecezjalnej*, s. 52; W. G ó r a l s k i, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, Częstochowa 1996, s. 239.

i czasem – nawet często – z warunkami, w których wykonywane jest jego zadanie.

Ustanie władzy wikariusza biskupiego jest zróżnicowane w zależności od tego, czy jest biskupem pomocniczym, czy tylko prezbiterem.

A. Ustanie władzy wikariusza biskupiego będącego prezbiterem

Wikariusz biskupi będący prezbiterem jest mianowany w sposób nieskrępowany przez biskupa diecezjalnego i może być przez niego usunięty. Ustanie władzy wikariusza biskupiego będącego prezbiterem może nastąpić w sytuacji *sede plena* lub w sytuacji *sede vacante*.

1. Ustanie władzy wikariusza biskupiego w sytuacji *sede plena*

Do przyczyn, które powodują ustanie władzy wikariusza biskupiego wymienionych w kan. 481 § 1 należą: upływ czasu zlecenia, rezygnacja z urzędu przyjęta przez biskupa diecezjalnego oraz usunięcie z urzędu wikariusza biskupiego.

a) Upływ czasu zlecenia

Nowy Kodeks w sposób istotny powtarza przepisy kan. 371 CIC/ 1917 r. dotyczące utraty urzędu przez wikariusza generalnego. W kan 481 obecnego Kodeksu została dodana nowa sytuacja powodująca utratę władzy wikariusza biskupiego. Władza ta wygasa na skutek upływu czasu zlecenia¹⁵. Pierwszy paragraf kanonu ma ścisły związek z kan. 477, § 1 na temat mianowania i odwołania wikariuszy generalnych i wikariuszy biskupich. Według tego kanonu jedynie wikariusz biskupi musi być mianowany na czas określony. Władza wikariusza biskupiego jest więc jedyną, której wygaśnięcie po upływie czasu zlecenia zostało przewidziane przez prawo. To oczywiście nie wyklucza podobnej sytuacji w przypadku wikariusza generalnego mianowanego na czas określony. Należy podkreślić w tym miejscu przepis kan. 186¹⁶, według którego skutek wygaśnięcia władzy wikariusza biskupiego po upływie czasu zlecenia, jeśli był on mianowany na czas określony, nie jest automatyczny. Utrata urzędu nadanego na czas określony następuje od momentu pisemnego zawiadomienia przez kompetentną władzę. W przepisie tym jest zawarta pewna mądrość, bowiem mogą się zdarzać okoliczności, że biskup

¹⁵ A l e s a n d r o, *The internal ordering*, s. 391.

¹⁶ Kan. 186: Utrata urzędu po upływie określonego czasu lub po osiągnięciu wieku następuje dopiero od momentu pisemnego zawiadomienia przez kompetentną władzę.

będzie miał przeszkodę lub będzie zainteresowany, aby przesunąć datę wygaśnięcia mandatu. W ten sposób wszystkie akty wykonane przed momentem pisemnego zawiadomienia przez kompetentną władzę są ważne.

b) Rezygnacja z urzędu przyjęta przez biskupa diecezjalnego

Biorąc pod uwagę zasady przewidziane w kan. 187-188 można stwierdzić, że rezygnacja z urzędu powoduje ten sam skutek, co utrata władzy przez upływ określonego czasu zlecenia. Prawo powszechne przyjmuje w kan. 187¹⁷ dwa warunki wymagane przy rezygnacji z urzędu: „kto jest poczytalny” oraz „dla słusznej przyczyny”. Prawodawca kodeksowy nie utrzymał w mocy przepisu kan. 184 CIC/1917 r., który zawierał wyjątek zakazujący rezygnację „chyba, że przez specjalny zakaz rezygnacja została wzbroniona”. Warunek pierwszy dotyczący poczytalności, wydaje się oczywisty, ponieważ tylko taka osoba jest zdolna do działań prawnych. Drugi warunek jakim jest „słuszna przyczyna”, jest konieczny, ponieważ poprzez wyrażenie zgody na przyjęcie urzędu pomiędzy władzą nadającą urząd i osobą przyjmującą została zawarta *quasi*-umowa. Następną kwestia to dobro dusz. W kan. 188¹⁸ zostały podane sytuacje, kiedy mocą samego prawa nieważna jest rezygnacja¹⁹. Z przepisów wynika, że, aby rezygnacja odniosła skutek, powinna być przyjęta przez biskupa.

c) Usunięcie z urzędu wikariusza biskupiego

Biskup diecezjalny może swobodnie usunąć wyznaczonych przez siebie wikariuszy biskupich. W celu dokonania tego aktu biskup nie ma obowiązku wysłuchania opinii w tej sprawie żadnego organu doradczego w diecezji, ponieważ wikariusze zależą wyłącznie od niego²⁰. Chociaż w Dekrecie *Christus Dominus* nr 11 wskazuje się, że biskup rządzi Kościołem partykularnym przy współpracy prezbiterium, to współpraca ta zakłada tylko pomoc biskupowi, a nie obowiązek zasięgania przez biskupa rady w takich przypadkach²¹.

¹⁷ Kan. 187: Każdy, kto jest poczytalny, może dla słusznej przyczyny zrzec się urzędu kościelnego.

¹⁸ Kan. 188: Mocą samego prawa nieważna jest rezygnacja pod wpływem ciężkiej i niesprawiedliwej bojaźni, podstęp, błędu istotnego lub symonii.

¹⁹ F. J. U r r u t i a, *Les normes générales. Le nouveau droit ecclésial*, Paris 1994, s. 254-255.

²⁰ Kan. 470: Nominacja tych, którzy sprawują urzędy w kurii diecezjalnej, należy do biskupa diecezjalnego.

²¹ J. I. A r r i e t a, *Commenti ai canoni 129-196 e 412-514*, w: *Codice di Diritto Canonico, Edizione bilingue commentata*, red. P. Lombardía, J. I. Arrieta, t. I, Roma 1986, s. 372-373.

Władza wikariusza biskupiego ustaje przez usunięcie podane do wiadomości zainteresowanego przez biskupa. Kanon 192²² przewiduje, że usunięcie dokonuje się poprzez dekret wydany zgodnie z przepisami prawa.

2. Ustanie władzy wikariusza biskupiego podczas *sede vacante*

Stolica biskupia wakuje (*sedes episcopalis vacat*), jeśli urząd biskupa diecezjalnego nie jest obsadzony. Wtedy też ustaje władza wikariuszy biskupich, którzy nie są biskupami. Zawakowanie stolicy biskupiej może nastąpić z następujących przyczyn: śmierć biskupa diecezjalnego, przeniesienie, pozbawienie urzędu oraz zrzeczenie się urzędu przez biskupa diecezjalnego (kan. 416).

a) Śmierć biskupa diecezjalnego

Z przyczyn naturalnych dla urzędu wikariusza generalnego i wikariusza biskupiego ich władza ustaje z chwilą wakansu stolicy biskupiej, ponieważ nie ma już tego, w imieniu kogo działali. Jeśli jest wakant stolicy biskupiej spowodowany śmiercią biskupa, „wszystkie akty dokonane przez wikariusza generalnego i wikariusza biskupiego są ważne do momentu otrzymania przez nich pewnej wiadomości o śmierci biskupa diecezjalnego” (zob. kan. 417).

b) Przeniesienie biskupa diecezjalnego

Jeśli jest wakans stolicy biskupiej z powodu przeniesienia biskupa na inną diecezję „od chwili otrzymania pewnej wiadomości o przeniesieniu [...] ustaje wszelka władza wikariusza generalnego i wikariusza biskupiego”, oprócz sytuacji, gdy jest on biskupem pomocniczym (kan. 418, § 2, 1).

Te same przepisy obowiązują, gdy przeniesiony biskup jest administratorem jakiś czas w swojej dawnej diecezji.

c) Pozbawienie władzy biskupa diecezjalnego

W myśl kan. 416 biskup diecezjalny może zostać pozbawiony zajmowanego urzędu. Jeśli władza biskupa diecezjalnego zostaje zawieszona, to zostaje zawieszona także władza wikariusza biskupiego, jeśli nie posiada godności biskupiej (kan. 481, § 2). Należy odnotować, że są to przyczyny przeciwne do tych przywołanych w paragrafie pierwszym, które powodują wygaśnięcie

²² Kan. 192: Z urzędu zostaje ktoś usunięty albo dekretem wydanym zgodnie z przepisem prawa przez kompetentną władzę, z zachowaniem jednak uprawnień nabytych ewentualnie na mocy umowy, albo na mocy samego prawa zgodnie z przepisem kan. 194.

władzy wikariuszy biskupa, i w których to przypadkach konieczna jest nowa nominacja.

Władza biskupa diecezjalnego może być zawieszona w skutek sankcji karnej – jak np. ekskomunika, suspensa czy interdikt – nałożonej na podstawie wyroku lub dekretu administracyjno-karnego wydanego przez Stolicę Apostolską i po powiadomieniu o tym zainteresowanego biskupa.

d) Zrzeczenie się urzędu przez biskupa diecezjalnego

Istnieją dwa powody, dla których biskup diecezjalny jest zobowiązany do złożenia rezygnacji: Wiek emerytalny, który zaczyna się z ukończeniem 75 roku życia; choroba lub inne przyczyny, które powodują niezdolność biskupa do właściwego wypełniania urzędu.

Aby rezygnacja osiągnęła skutek prawny, musi zostać przyjęta przez papieża i zakomunikowana zainteresowanemu biskupowi.

B. Władza wikariusza biskupiego będącego biskupem pomocniczym

Biskup pomocniczy z racji szczególnych okoliczności może zawsze, po uzgodnieniu z biskupem diecezjalnym, zrzec się sprawowania urzędu wikariusza biskupiego²³. Natomiast podczas wakansu stolicy biskupiej nie ma już zgodnie z naturą rzeczy, urzędu wikariusza generalnego, ani urzędu wikariusza biskupiego. Jednakże na mocy prawa „z chwilą wakansu stolicy biskupiej, jeśli kompetentna władza nie zarządziła czego innego, biskup pomocniczy zachowuje – do czasu objęcia diecezji przez nowego biskupa – wszystkie i tylko te władze i uprawnienia, które posiadał jako wikariusz generalny lub wikariusz biskupi”, włączając w to mandaty specjalne otrzymane przez biskupa diecezjalnego²⁴. Wikariusz biskupi, który „[...] nie został administratorem diecezji, tę swoją władzę, chociaż jest udzielona na mocy prawa, powinien wykonywać w zależności od władzy administratora diecezji kierującego diecezją” (kan. 409, § 2).

Jeśli biskup pomocniczy nie zostanie wybrany administratorem diecezjalnym, to powinien pełnić swoją władzę przyznaną *a iure* w zależności od

²³ R. S o b a ń s k i, *Obispos coadjutores y auxiliares. Comentario*, w: *Comentario exegetico al código de derecho canónico*, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. II, Pamplona 1996, s. 836; V i a n a, *De curia dioecesana. Comentario*, s. 1081; A r r i e t a, *Commenti ai canoni 129-196 e 412-514*, s. 372.

²⁴ A l e s a n d r o, *The internal ordering*, s. 391; G ó r a l s k i, *Lud Boży*, s. 180.

administratora diecezjalnego, nawet wówczas, gdy ten ostatni nie jest biskupem²⁵.

Tak więc w świetle tego kanonu biskup pomocniczy w sytuacji *sede vacante* nie jest wikariuszem generalnym ani wikariuszem biskupim, ale na mocy prawa powszechnego ma władzę i uprawnienia, które posiadał w momencie zawakowania stolicy biskupiej. Powstaje tutaj do wyjaśnienia problem natury władzy biskupa pomocniczego w sytuacji *sede vacante*. Możliwe są dwie hipotezy:

- władza biskupa pomocniczego na mocy prawa jest nadal zwyczajna, czyli nadal jest taka, jaką posiadał będąc wikariuszem biskupim²⁶,
- władza biskupa pomocniczego jest delegowana *a iure*.

Sądzę, że w celu rozstrzygnięcia tej kwestii należy uwzględnić następujące racje:

- w sytuacji *sede vacante* nie ma urzędu wikariusza biskupiego w danej diecezji, ponieważ do biskupa diecezjalnego należy decyzja o ustanowieniu urzędu swego wikariusza biskupiego²⁷;
- władza zwyczajna jest związana z urzędem;
- z natury władzy zwyczajnej wynika stabilność, podczas gdy w przypadku wakansu urzędu biskupa diecezjalnego władza biskupa pomocniczego jest tymczasowa – tj. „do chwili objęcia władzy przez nowego biskupa diecezjalnego” (kan. 409).

Biorąc pod uwagę przytoczone wyżej argumenty, należy stwierdzić, że w sytuacji *sede vacante* władza biskupa pomocniczego, który w sytuacji *sede plena* posiadał urząd, jest delegowana *a iure*, czyli powierzona osobie biskupa pomocniczego. Natomiast w momencie objęcia rządów w diecezji przez biskupa diecezjalnego, biskup pomocniczy traci władzę i uprawnienia, które pierwotnie posiadał *a iure*²⁸. Nowy biskup diecezjalny po objęciu w posia-

²⁵ S o b a ń s k i, *Obispos coadjutores*, s. 836.

²⁶ Taką hipotezę na temat natury władzy biskupa pomocniczego w sytuacji *sede vacante* przyjmuje V. de Paolis (*De Vicario Episcopali secundum decretum Conc. Oecum. Vatic. II „Christus Dominus”*, *Periodica de re morali canonica liturgica*, t. LVI, Roma 1967, s. 328-330); Podobny pogląd głosi M. Stasiak (*Urząd wikariusza biskupiego*, PK, 21(1978), s. 110).

²⁷ Tłumaczenie polskie kan. 476 w wersji zatwierdzonej przez Konferencję Episkopatu jest błędne, ponieważ wyrażenie łacińskie „constitui etiam possunt” przetłumaczono jako „może ponadto mianować”; tłumaczenie to powinno brzmieć „może ponadto ustanowić”.

²⁸ „As soon as the auxiliary bishop is certain that this has occurred, he loses the powers and faculties which he originally received as vicar general or episcopal vicar” (zob. A l e s a n d r o, *The internal ordering*, s. 391).

danie stolicy biskupiej ma obowiązek mianować go albo wikariuszem generalnym, albo wikariuszem biskupim²⁹.

ZAKOŃCZENIE

Ustanowienie urzędu wikariusza biskupiego jest praktyczną realizacją eklezjologii Soboru Watykańskiego II w odniesieniu do dowartościowania pozycji biskupów pomocniczych w Kościele partykularnym. Władza wikariusza biskupiego jest zwyczajna zastępcza – podobnie jak wikariusza generalnego, ale jej zakres powinien być określony przez biskupa diecezjalnego. Wikariusz biskupi może być ustanowiony do określonej części terytorium diecezji, określonego rodzaju spraw, w stosunku do wiernych określonego obrządku, bądź też innej grupy osób.

Poza zakresem kompetencji wynikających z urzędu wikariusz biskupi może działać na podstawie specjalnego zlecenia udzielonego mu przez biskupa diecezjalnego. W takiej sytuacji pracuje on na podstawie władzy delegowanej.

Ustanie władzy wikariusza biskupiego będącego prezbiterem następuje na skutek upływu czasu zlecenia, zrzeczenia się, usunięcia, podanego do wiadomości zainteresowanego przez biskupa diecezjalnego, albo w sytuacji *sede vacante*. W sytuacji *sede vacante* wikariusz biskupi, będący biskupem pomocniczym, przestaje być wikariuszem, lecz zachowuje władzę, jaką posiadał będąc wikariuszem biskupim w sytuacji *sede plena*. Jest to władza delegowana *a iure*. Władzę tę wykonuje on do momentu objęcia urzędu przez nowego biskupa diecezjalnego.

Należy podkreślić, że urząd wikariusza biskupiego, według zamierzeń najwyższego prawodawcy kościelnego, pozwala na rozwiązanie napięć, jakie w prawie przedsoborowym istniały między autorytetem biskupa diecezjalnego a biskupa pomocniczego. Nowe rozwiązanie z jednej strony zapewnia jedność władzy w Kościele partykularnym, a z drugiej zapewnia skuteczność działań pasterskich poprzez dekoncentrację władzy biskupa diecezjalnego, konieczną po to, aby autorytet biskupi funkcjonował dla rzeczywistego dobra wiernych. Urząd wikariusza biskupiego, który znalazł stałe miejsce w nowym CIC/1983 r., ma zatem duże szanse, aby sprostać wielorakim potrzebom Kościoła partykularnego. Należy zatem sądzić, iż ilekroć będzie tego domagał się właściwy zarząd diecezją, biskup diecezjalny skorzysta z pomocy tego rodzaju

²⁹ Tamże, s. 391; P a g é, *Les Eglises particulières*, s. 97.

współpracownika – wikariusza biskupiego, którego oferuje mu prawodawca kodeksowy.

THE AUTHORITY OF THE BISHOP'S CURATE ACCORDING
TO THE CODE OF CANON LAW OF 1983

S u m m a r y

The article considers the nature, range and cessation of the authority of the bishop's curate. The authority he exercises is ordinary representation and its range should be defined by the diocesan bishop. Outside the powers following from the office the bishop's curate may act on the grounds of special commission conferred on him by the diocesan bishop, however, he then acts on the grounds of delegated authority.

The cessation of the authority of the bishop's curate who is a presbyter happens as result of expiry of the commission time, renunciation or exclusion, announced to the person concerned by the diocesan bishop or in the situation of *sede vacante*. In that situation the bishop's curate who is the subsidiary bishop ceases being the curate but he keeps the authority he had while being the bishop's curate in the situation of *sede plena*. It is authority delegated "*a iure*". This authority is exercised until the new diocesan bishop takes office.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: urząd, wikariusz, wikariusz biskupi, władza

Key words: office, curate, vicar episcopal, authority